

**แนวทางการพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว
ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก**

GUIDELINES FOR DEVELOPING THE POTENTIAL OF CULTURAL CAPITAL TO PROMOTE THE
ECONOMY AND TOURISM ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF SUFFICIENCY ECONOMY
IN PA MAMUANG SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, TAK PROVINCE

รัฐพล ปุณรินทร์พงศ์¹, สิรินพร เกียงเกษร และ ธันย์นรี พรไพโรเพชร

Rattapon Poomarinpong¹, Sirinpron Keangkason, Thannari Pornpripech

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก

Email: poomarinpong1@hotmail.com¹

Received 4 September 2024; **Revised** 31 December 2024; **Accepted** 31 December 2024.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสม โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์และประเมินศักยภาพของทุนทางวัฒนธรรม และ 2) เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยวและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ตัวแทนชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน และการสนทนากลุ่ม ตัวแทนชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 70 คน 2) การวิจัยเชิงปริมาณ คือ ประชาชนในตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก จำนวน 351 คน และ 3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการฝึกปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทุนทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว 2 ผลิตภัณฑ์ จำนวน 25 คน รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การระดมสมอง และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสรุปอุปนัยและสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) ผลการประเมินศักยภาพของทุนทางวัฒนธรรมพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านทุนด้านการท่องเที่ยว มีศักยภาพมากที่สุด รองลงมาคือ ทุนด้านหัตถกรรม อยู่ในระดับปานกลาง และทุนด้านวัฒนธรรมประเพณี ทุนด้านเกษตรกรรม และทุนด้านอื่น ๆ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย 2) แนวทางในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยวและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก คือ การดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าจากทุนทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว “โมเดลสะพานแขวน” และ “พวงกุญแจศาลหลักเมือง” โดยประยุกต์ใช้ทั้งทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนหรือใช้ต้นทุนในการผลิตต่ำ ถือเป็นงานดำเนินการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ โดยผสานเข้ากับองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์สินค้าที่เกิดขึ้นมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์และน่าสนใจมากขึ้น ด้านการตลาดใน

ระยะ 3 เดือนแรก พบว่า สามารถจำหน่ายได้ในปริมาณเฉลี่ยเกิน 83% ต่อครั้งที่ผลิตของทั้ง 2 กลุ่มผลิตภัณฑ์ นำมาซึ่งรายได้แก่กลุ่มซึ่งจะทำให้เกิดความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: ทูนาทางวัฒนธรรม; การพัฒนาผลิตภัณฑ์; การท่องเที่ยว; เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research is mixed methods research aims to 1) to analyze and evaluate the potential of the cultural capital and 2) to determine guidelines for developing cultural capital into tourism and creating added economic value of Pa Mamuang Subdistrict, Mueang District, Tak Province. The sample group was divided into 1) qualitative research, namely interviews with administrators, community representatives, and related people, totaling 10 people, and group discussions, community representatives, and related people, totaling 70 people. 2) Quantitative research, namely, people in Pa Mamuang Subdistrict, Amphoe City, Tak Province, 351 people and 3) participatory action research In the practice of developing 2 products from cultural capital and tourism, there were 25 people. Data were collected through in-depth interviews. Group discussions, brainstorming, and questionnaires. Statistics used in data analysis are percentage, mean, standard deviation. Data were analyzed using inductive summaries and descriptive statistics.

The results of the research concluded that: 1) The results of the assessment of the potential of cultural capital found that the overall level was at a moderate level. By the side of tourism capital has the most potential, followed by handicraft capital is at a moderate level and cultural and traditional capital Agricultural grants and the overall level of capital in other areas is low. 2) The approach to developing cultural capital towards tourism and creating additional economic value in Pa Mamuang Subdistrict, Mueang District, Tak Province is to develop products from cultural capital and tourism. “Suspension Bridge Model” and “City Pillar Shrine Keychain” by applying both resources available in the community or using low production costs. It is considered to be an operation based on the Sufficiency Economy Philosophy applied. By combining it with knowledge of modern technology. To make the resulting products stand out, be more unique and interesting. In terms of marketing in the first 3 months, it was found that the average volume could be sold in excess of 83% per production of both product groups. Bringing income to the group which will make it strong and self-reliant in the future.

Keywords: Cultural Capital; Product Development; Tourism; Sufficiency Economy.

บทนำ

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ เป็นการสร้างรายได้ให้กับประเทศชาติและช่วยสร้างงานสร้างอาชีพและช่วยให้เกิดการกระจายรายได้สู่ประชาชนในทุกส่วนที่มีสถานที่ท่องเที่ยว แต่การจะทำให้การท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืนได้นั้นอาจต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ที่ดำเนินการโดยชุมชนเรียกว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแล (Manee-roj, N. (2017) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน การที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยตรง นำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรม มาใช้เป็นฐานในการจัดการท่องเที่ยวภายใต้กรอบแนวคิดการจัดการอย่างยั่งยืน มีการผสมผสานพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวกับการพัฒนาด้านสังคมและการคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติในพื้นที่เป็นรูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้

เมื่อนำมาประยุกต์เข้ากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Office of the National Economic and Social Development Council. 2001) ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญประการหนึ่งที่สามารถจะนำมาปรับใช้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของบุคคลและสังคมได้ โดยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) นั้นมุ่งเน้นให้มีการปฏิบัติด้วยการพึ่งพาอาศัยตนเอง มีความพอดี ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ตลอดจนมีความรู้เท่าทันโลก อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงยั่งยืน และเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชน ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ดังนั้นจึงเป็นหลักสำคัญประการหนึ่งที่ทุกคนจะยึดถือในการดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกันในชุมชน ตลอดจนเมื่อพิจารณาถึงปัจจัยแวดล้อมโดยเฉพาะด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ค่านิยม รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนแล้ว ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกันเพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไปได้อย่างดี โดยทุนทางวัฒนธรรม (Janklab,A. 2020) คือ ข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคุณค่า ความเชื่อ ความเป็นมา วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ที่ถูกค้นพบและสั่งสมสืบทอดกันมาในท้องถิ่นหรือสังคมนั้นๆ หลายรุ่นหลายสมัย และเป็นสิ่งที่สังคมเห็นคุณค่าเพราะสะท้อนตัวตนของสังคมได้ ซึ่งมีลักษณะไม่คงที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีในแต่ละสมัย และยังรวมไปถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรมในรูปแบบของสินค้าวัฒนธรรม เช่น รูปภาพ หนังสือ สิ่งก่อสร้าง สถานที่ที่เป็นมรดกโลก และสถานที่สำคัญอีกด้วย (Waruntrapan,D. et al. 2018) นอกจากนี้ทุนทางวัฒนธรรมในปัจจุบันยังสามารถนำมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างรายได้จากสินค้าและบริการรวมถึงการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ดังนั้นทุนทางวัฒนธรรมจึงเป็นฐานที่สำคัญอีกประการหนึ่งของของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เนื่องจากส่วนประกอบของเศรษฐกิจนี้ คือ การสืบทอดทางวัฒนธรรม ศิลปะ สื่อ และงานสร้างสรรค์ ต่างสืบเนื่องมาจากทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาซึ่ง หมายถึง ความสามารถในการใช้ความรู้ เพื่อพัฒนาและดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น มีการถ่ายทอดความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นจนเกิดเป็นความรู้ใหม่ที่มีการใช้และพัฒนาเป็นวงจรไม่จบสิ้น

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนได้ ถือเป็นเป้าหมายและวิธีการสำคัญที่จะสามารถส่งเสริมให้ประชาชนในทุกพื้นที่ที่มีความเข้มแข็ง เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ โดยอาศัยการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและฐานทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ ซึ่งในแต่ละพื้นที่ล้วนแล้วที่มีทุนทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สามารถนำมาเป็นจุดเด่นและต่อยอดในการพัฒนาไปสู่เป้าหมายได้ ดังนั้นหากเราต้องการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่แล้ว เราควรจะต้องให้ความสำคัญกับบริบทที่มีอยู่ในชุมชน และนำมาวางแผนทางในการพัฒนาต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่ ก็จะสามารถช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไปได้

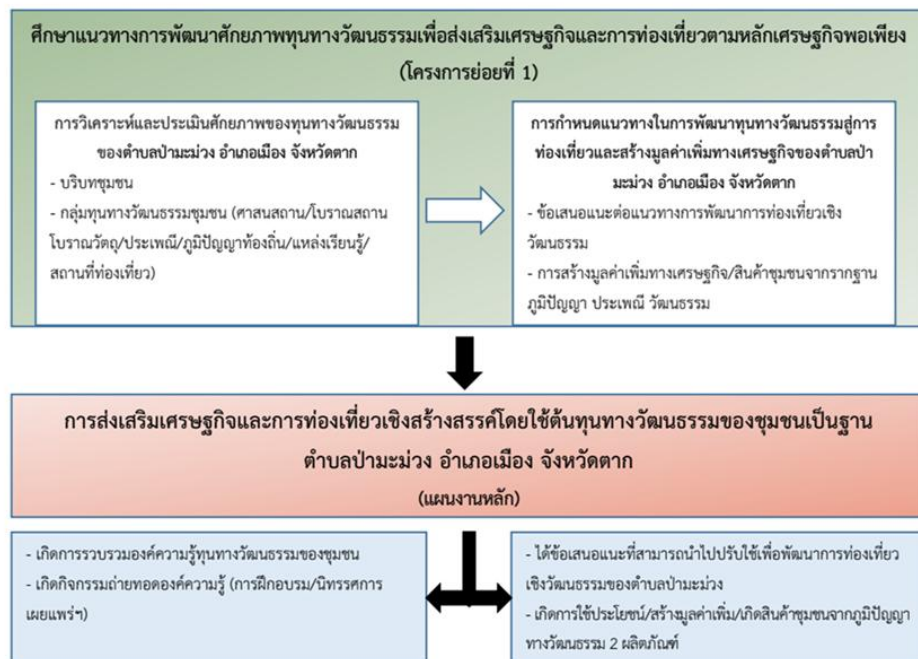
ตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก ถือเป็นชุมชนหนึ่งที่อยู่ไม่ห่างจากเขตเมือง และเป็นชุมชนที่มีความน่าสนใจที่มีประวัติศาสตร์ชุมชนมาอย่างยาวนานตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี (Pa Mamong Subdistrict Administrative Organization. 2023) กล่าวกันว่าในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชก่อนขึ้นเป็นพระเจ้ากรุงธนบุรี ได้มารั้งตำแหน่งเป็นเจ้าเมืองตาก ได้ปลุกดำหนักที่ทุกคนพากันเรียกว่า “ดำหนักสวนมะม่วง” ไว้ เนื่องจากมีต้นมะม่วงขึ้นเป็นจำนวนมากในบริเวณพื้นที่ตำบลปามะม่วงในปัจจุบันนี้เอง และยังมีการสร้างเสาหลักเมือง (เก่า) ไว้ยังพื้นที่แห่งนี้ให้ชาวเมืองสักการะตั้งแต่โบราณเป็นต้นมา และปัจจุบันชุมชนปามะม่วงได้มีการพัฒนาชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ในชุมชนยังมีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญสามารถต่อยอดสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดีและกำลังเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวดึงดูดให้มาพักผ่อนหย่อนใจและเล่นน้ำชื่นชมธรรมชาติที่ “ห้วยปางสา” และสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ เช่น ทัศนียภาพท้องทุ่งนา “ทุ่งหลวง” สะพานแขวนริมแม่น้ำปิง โบราณสถานวัดโคกเจดีย์ โบราณสถานพระธาตุเขาลิ้น และอ่างเก็บน้ำห้วยแม่ท้อ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีศูนย์การเรียนรู้ “ไร่อาจารย์บุญเดิม ยิ้มยิ้ม” ซึ่งเป็นศูนย์ให้ความรู้ด้านเกษตรผสมผสานตามวิถีความพอเพียงอีกด้วยจึงเป็นการบ่งบอกถึงศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาสู่การเป็นชุมชนต้นแบบเพื่อการท่องเที่ยวตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แห่งใหม่ในจังหวัดตากได้เป็นอย่างดี สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ชุมชนปามะม่วงเป็นชุมชนที่เก่าแก่ของจังหวัดตากซึ่งมีวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ที่โดดเด่นด้านประเพณีทางวัฒนธรรมคือ ประเพณีลอยกระทงสายไหลประทีปพันดวง และยังมีภูมิปัญญาด้านอาหารท้องถิ่นเฉพาะตัวที่น่าสนใจแตกต่างจากพื้นที่อื่นสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดได้ อาทิ แกงมะแฮะ หมูส้ม ไข่เมี่ยงมะพร้าว เต้าเจี้ยวเมืองตาก เป็นต้น ซึ่งจุดเด่นเหล่านี้สามารถนำประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญามาต่อยอดสร้างรายได้และพัฒนาเป็นสินค้าของฝากของที่ระลึกทางการท่องเที่ยวได้ เนื่องจากในชุมชนก็มีทรัพยากรทั้งองค์ความรู้จากภูมิปัญญา บุคลากร ตลอดจนมีกิจกรรมส่งเสริมประเพณีที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี สามารถส่งเสริม อนุรักษ์ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งยังสามารถสร้างคุณค่าให้เกิดมูลค่า คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ตลอดจนสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาและเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ อันเป็นการท่องเที่ยวชุมชนรูปแบบใหม่ หรือการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั่นเอง นอกจากนั้นจุดเด่นอีกประการหนึ่งคือแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งยังอยู่ไม่ไกลกันมากนัก สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้หลายแห่งในเวลาไม่มากได้ จึงเป็นการบ่งบอกถึงศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนได้

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อวิเคราะห์และประเมินศักยภาพของทุนทางวัฒนธรรมของตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก
- 2) เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยวและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก

กรอบแนวคิดและการทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก” ได้กำหนดกรอบแนวคิดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม (Waruntrapan,D. et al. 2018) หมายถึง สิ่งก่อสร้าง สถานที่ทางประวัติศาสตร์และสถานที่สำคัญ และข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคุณค่า ความเชื่อ ความเป็นมา วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ที่ถูกค้นพบและสั่งสมสืบทอดกันมาในท้องถิ่นหรือสังคมนั้นๆ หลายรุ่นหลายสมัย และเป็นสิ่งที่สังคมเห็นคุณค่าเพราะสะท้อนตัวตนของสังคมได้ ซึ่งมีลักษณะไม่คงที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีในแต่ละสมัย โดยมีลักษณะทั้งทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ นอกจากนี้ทุนทางวัฒนธรรมยังสามารถนำมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างรายได้จากสินค้าและบริการรวมถึงการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น (Janklab,A. 2020)

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Wongkham.K. 2019) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางของบุคคลจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เดินทางด้วยความสมัครใจเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ติดต่อธุรกิจและวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ได้แต่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพ หรือหารายได้เช่น การเดินทางเพื่อพักผ่อน

การเดินทางเพื่อไปชมการแข่งขันกีฬา การเดินทางเพื่อการศึกษา การเดินทางเพื่อประชุมสัมมนา การเดินทางเพื่อเยี่ยมญาติพี่น้องหรือเพื่อน การเดินทางเพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน (Cohen and Uphoff, 1981) เป็นการสะท้อนมุมมองของการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างมีความสุข โดยสมาชิกในชุมชนตระหนักถึงสำคัญร่วมกันในกิจกรรมหรืองานพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ด้วยการให้ร่วมมือ ร่วมช่วยเหลือ และแบ่งปันเพื่อให้เกิดความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมเริ่มตั้งแต่ ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมทำกิจกรรมหรืองานพัฒนาและร่วมแบ่งปันผลประโยชน์จากการทำกิจกรรมหรืองานพัฒนาที่สำเร็จตามเป้าหมาย

แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Office of the National Economic and Social Development Council, 2001) ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ไม่ให้มีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้ความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านวัตถุ ด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ Phattarapunpi, T. (2018) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อการดำเนินธุรกิจที่มีความเสี่ยงจากสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการประกอบธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจชุมชนที่มีตัวแปรสำคัญคือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้เกิดปัญหาตามมาในด้านต่าง ๆ เช่น ปัญหาช่องทางการตลาด การจัดหาวัตถุดิบ แรงงาน และการสืบทอดธุรกิจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นตัวแปรสำคัญต่อการอยู่รอดของธุรกิจ การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นเตือนให้ผู้ประกอบธุรกิจมีความระมัดระวังในการทำธุรกิจของตน ได้แก่ การระมัดระวังในการขยายตลาดและการลงทุนที่ไม่เกิดรายได้ให้กับธุรกิจของตน และเป็นการพิจารณาเหตุผลในการเพิ่มหรือลดต้นทุนในการประกอบธุรกิจและศึกษาหาความรู้วิธีการเพื่อให้มีความสัมพันธ์มีเหตุมีผลระหว่างรายได้กับต้นทุน ซึ่งต้นทุนในการดำเนินธุรกิจได้แก่ค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์เพิ่มเติม ซ่อมแซม และบำรุงรักษาให้มีสภาพที่ใช้งานได้ และสามารถใช้ยกระดับรายได้เพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการเพิ่มรายได้ด้วยการพัฒนาอาชีพหรือการรวมกลุ่ม อีกทั้งการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีพ เช่น การประหยัด การซื้อสัตย์ การลดละการใช้สินค้าที่ไม่มีความจำเป็นโดยเฉพาะสินค้าที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้หรือสินค้าฟุ่มเฟือย เป็นต้น

วิธีวิทยาการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR : PAR) โดยเป็นการวิจัยแบบผสมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ครอบคลุม ทั้งมิติเชิงลึกและเชิงกว้างโดยเก็บรวบรวมข้อมูลบริบทของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยว การ

ประชุมกลุ่มย่อย ระดมความคิดเห็น แนวทางพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสอบถามความคิดเห็น ดังนี้

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนในตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก ผู้บริหาร และนักพัฒนาชุมชนประจำองค์การบริหารส่วนตำบลปามะม่วง และเจ้าหน้าที่ ๆ เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

1) การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อทำการสอบถามข้อมูลและความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 351 คน จากจำนวนประชากรทั้งสิ้น 4,316 คน (ข้อมูลประชากร อบต.ปามะม่วง, 2564) คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) โดยกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% จากนั้นจึงนำจำนวนที่ได้มาคำนวณกลุ่มตัวอย่างจากฐานข้อมูลประชากรในแต่ละหมู่บ้านอีกครั้ง

2) การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้ประชากรเป้าหมายในระดับกลุ่มและบุคคล ประกอบด้วย ผู้บริหาร และนักพัฒนาชุมชนประจำองค์การบริหารส่วนตำบลปามะม่วง และเจ้าหน้าที่ ๆ เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน หรือผู้นำศาสนา ใน 7 หมู่บ้าน นักวิชาการท่องเที่ยว ปรากฏในชุมชน และชาวบ้านในชุมชน หรือผู้ที่ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ในเชิงลึกด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี แหล่งท่องเที่ยว โดย แบ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ไม่น้อยกว่า 10 คน และการสนทนากลุ่ม (Focus group) จำนวน 70 คน (ตัวแทน 7 ชุมชนในตำบลปามะม่วง ชุมชนละ 10 คน)

3) ผู้เข้าร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว คือ ประชาชนในตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก ที่สมัครใจเข้าร่วมจำนวน 25 คน

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เลขที่ RMUTL-IRB 087/2023 โดยก่อนเริ่มการวิจัยผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลแก่ผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยให้กลุ่มตัวอย่างลงชื่อในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย การให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปตามความสมัครใจ และมีสิทธิที่จะถอนตัวหรือยกเลิกโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview form) และ 2) แบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชน ตรวจสอบเครื่องมือวิจัยโดยให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบ และคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (I.O.C.) ด้วยวิธีของ Rovinceli และ Hambleton (Srisuklad, B. 2002) โดยมีค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.91 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามและข้อคำถามตามแบบของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.97

การวิเคราะห์ข้อมูล 1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการทบทวนแนวคิด เอกสารที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องและทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา (descriptive analysis) และใช้เทคนิคการสังเคราะห์เนื้อหา (content analysis) รวมทั้งตรวจสอบความพอเพียงของข้อมูลอีกครั้ง โดยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Methodological triangulation) (Chantawanich,S. 2018) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2) ข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามกระบวนการทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ และเขตที่อยู่อาศัย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

ผลการศึกษา

ตำบลปามะม่วงมีการดำเนินการที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยว และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในตำบลปามะม่วงร่วมกัน โดยมีการดำเนินกิจกรรมทั้งการส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวหลายกิจกรรม และมีหน่วยงานที่สามารถสนับสนุนกิจกรรมในอนาคตได้ ซึ่งตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายของทุนทางวัฒนธรรม ที่สามารถนำมาพัฒนาและใช้ประโยชน์ได้ คือ 1) ทุนด้านหัตถกรรม ซึ่งมีการผลิตสินค้าและงานหัตถกรรมหลายประเภท เช่น ไม้กวาดดอกหญ้า จักรสาน งานไม้แปรรูป ช่างไม้ เฟอร์นิเจอร์ไม้ การทำบายศรี งานใบตอง กระเป๋าคาด ผ้าไหมมัดหมี่ และผ้าฝ้ายมัดย้อม 2) ทุนด้านเกษตรกรรม ส่วนใหญ่จะมีองค์ความรู้ด้านการทำนา 3) ทุนด้านการท่องเที่ยว มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นหลายแห่ง คือ หมู่ที่ 1 บ้านปากร้อง มีแหล่งท่องเที่ยวนาทุ่งหลวง หมู่ที่ 2 บ้านปามะม่วง มีแหล่งท่องเที่ยวสะพานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี หาดทรายทอง และวัดอัมพวัน หมู่ที่ 3 บ้านหินโค้ง มีแหล่งท่องเที่ยวเจดีย์ดอยล้าน และวัดส้มเกลี้ยง หมู่ที่ 4 บ้านหนองแขม มีแหล่งท่องเที่ยวห้วยปางสา และอ่างเก็บน้ำห้วยแม่ท้อ หมู่ที่ 5 บ้านชะลาด มีแหล่งท่องเที่ยววัดโคกเจดีย์ หมู่ที่ 6 บ้านปากร้อง มีแหล่งท่องเที่ยวศาลหลักเมืองตากเก่าและหมู่ที่ 7 บ้านส้มเกลี้ยง มีแหล่งท่องเที่ยวป่าชุมชนบ้านส้มเกลี้ยง 4) ทุนด้านวัฒนธรรมประเพณี มีเทศกาลที่ชุมชนจัดขึ้นเอง เช่น งานประเพณีลอยกระทงสายปามะม่วง งานประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ และประเพณีทำบุญกลางบ้าน และ 5) ทุนด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการแพทย์แผนไทย สาขาโภชนาการและอาหารพื้นบ้าน และสาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยข้อมูลส่วนใหญ่จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มเห็นว่าทุนทางวัฒนธรรมด้านแหล่งท่องเที่ยวเป็นด้านที่มีความโดดเด่นในชุมชนมากที่สุด คือ สะพานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี (สะพานแขวน) รองลงมาคือ ศาลหลักเมืองเก่า (ศาลหลักเมืองสมเด็จพระนเรศวรมหาราช) วัดโคกเจดีย์ และห้วยปางสา และเห็นว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาต่อยอดเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวให้กับชุมชนได้

ทุนทางวัฒนธรรมที่ชุมชนสามารถนำมาใช้ผลิตเป็นสินค้า ส่วนใหญ่จะเป็นผลิตภัณฑ์จากทุนทางวัฒนธรรม ด้านอื่น ๆ คือ ภูมิปัญญาการแปรรูปและถนอมอาหาร ซึ่งอาจเป็นรูปแบบของสินค้าทั่วไปยังไม่ได้มีความเจาะจงกับการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวโดยตรงมากนัก จึงเกิดความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน คือ พวงกุญแจรูปแหล่งท่องเที่ยว และโมเดลจำลองของสถานที่ท่องเที่ยว เนื่องจากการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้แหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ มีความน่าสนใจเพิ่มขึ้น และมีกลุ่มที่มีความ

พร้อมในการเข้าร่วมผลิตสินค้า อีกทั้งยังมีแนวคิดในการใช้วัสดุที่หาได้ง่าย ราคาไม่แพง หรือที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น มาผลิตเป็นสินค้าซึ่งถือเป็นการดำเนินงานตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไรก็ตาม พบว่ายังไม่มีสินค้าจากทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ จึงมีความต้องการให้มีการจัดทำโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าจากทุนทางวัฒนธรรม และการจัดหางบประมาณสนับสนุนให้มีการฝึกอบรม รวมถึงการสนับสนุนในการหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์อีกด้วย

ข้อมูลจากการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของทุนทางวัฒนธรรมที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชนในตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 54.1 มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 40.2 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 47.0 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 - ม.6) และ ปวช. ร้อยละ 41.9 มีรายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 39.3 ส่วนใหญ่มีอาชีพ แม่บ้าน/ไม่มีงานทำ ร้อยละ 30.5 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขต หมู่ที่ 3 บ้านหินโค้ง มากที่สุด ร้อยละ 20.0

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นต่อทุนทางวัฒนธรรมที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน

(n=351)

ความคิดเห็น	(จำนวน)	ร้อยละ
ทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นสามารถนำมาพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน		
ทุนด้านหัตถกรรม (เช่น จักสาน ตัดเย็บ งานไม้ เป็นต้น)	(76)	21.7
ทุนด้านเกษตรกรรม (เช่น การทำนา การเพาะปลูก ปุ๋ยอินทรีย์ การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น)	(15)	4.3
ทุนด้านการท่องเที่ยว (เช่น สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ วัฒนาอาราม ธรรมชาติ เป็นต้น)	(193)	55.0
ทุนด้านวัฒนธรรมประเพณี (เช่น ความเชื่อ พิธีกรรม เทศกาล งานประเพณี เป็นต้น)	(67)	19.0
แหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นสามารถนำมาพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน		
นาทุ่งหลวง	(3)	0.9
สะพานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี	(141)	40.2
หาดทรายทอง	(20)	5.7
เจดีย์ดอยโล้น	(12)	3.4
วัดส้มเกลี้ยง	(7)	2.0
ห้วยปางสา	(34)	9.7
วัดโคกเจดีย์	(15)	4.3
ศาลหลักเมืองตากเก่า	(115)	33.8
สินค้าจากทุนทางวัฒนธรรมประเภทใดที่ท่านต้องการให้มีการผลิตขึ้นจริงมากที่สุด		
พวงกุญแจ	(92)	26.2

โมเดลจำลอง	(109)	31.1
เสื้อผ้าพิมพ์ลาย	(58)	16.5
ผลิตภัณฑ์จากไม้	(16)	4.6
อาหารและผลไม้แปรรูป	(49)	14.0
ของใช้ที่ผลิตจากผ้า เช่น ผ้าพันคอ หมวก กระเป๋า ฯลฯ	(27)	7.6

ความคิดเห็นต่อทุนทางวัฒนธรรมที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชนในตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก พบว่า

ด้านทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นสามารถนำมาพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน 3 ลำดับแรก พบว่า ทุนด้านการท่องเที่ยว มีความโดดเด่นมากที่สุด ร้อยละ 55.0 รองลงมาคือ ทุนด้านหัตถกรรม ร้อยละ 21.7 และทุนด้านวัฒนธรรมประเพณี ร้อยละ 19.0 ตามลำดับ

ด้านแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นสามารถนำมาพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน 3 ลำดับแรก พบว่า สะพานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี มีความโดดเด่นมากที่สุด ร้อยละ 40.2 รองลงมาคือ ศาลหลักเมืองตากเก่า ร้อยละ 33.8 และห้วยปางสา ร้อยละ 9.7 ตามลำดับ

สินค้าจากทุนทางวัฒนธรรมประเภทใดที่ท่านต้องการให้มีการผลิตขึ้นจริงมากที่สุด 3 ลำดับแรก พบว่า โมเดลจำลอง เป็นสินค้าที่ต้องการให้มีการผลิตขึ้นจริงมากที่สุด ร้อยละ 31.1 รองลงมาคือ พวงกุญแจ ร้อยละ 26.2 และเสื้อผ้าพิมพ์ลาย ร้อยละ 16.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นต่อบทบาทของทุนทางวัฒนธรรมที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก

(n=351)

ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของทุนทางวัฒนธรรม	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1. ชุมชนของท่านสามารถนำวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนมาใช้ในการประกอบอาชีพมากขึ้นเพียงใด	3.02	.737	ปานกลาง
2. ชุมชนของท่านสามารถนำเศษวัสดุอุปกรณ์เหลือใช้หรือใช้ไม่ได้แล้วซึ่งมีอยู่ภายในชุมชนมาสร้างเป็นอาชีพหรือใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ	3.11	.891	ปานกลาง
3. ชุมชนของท่านมีการนำทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ภายในชุมชนมาพัฒนาเป็นอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชน	2.96	.657	ปานกลาง
4. ชุมชนของท่านมีอาชีพความหลากหลายและสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยไม่ต้องออกไปประกอบอาชีพภายนอกชุมชน	2.81	.570	ปานกลาง
5. ชุมชนของท่านสามารถกำหนดราคาและสามารถต่อรองทางเศรษฐกิจกับพ่อค้าคนกลางได้	2.54	.752	น้อย
6. ชุมชนของท่านมีรายได้จากสิ่งที่มีอยู่ภายในชุมชนและสามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้	2.71	.836	ปานกลาง
7. ท่านและครอบครัวสามารถนำทุนวัฒนธรรมมาพัฒนาเป็นอาชีพและมีรายได้มากขึ้นเพียงใด	2.64	.840	ปานกลาง
9. ครอบครัวของท่านมีฐานะทางเศรษฐกิจทัดเทียมกับเพื่อนบ้าน	3.07	.909	ปานกลาง
10. ท่านเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น ๆ มีบทบาทในการส่งเสริมอาชีพภายใน	3.69	.973	มาก

ชุมชนของท่าน

11. ท่านคิดว่าทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ภายในชุมชนทำให้เศรษฐกิจของชุมชนของท่านมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้	3.37	.988	ปานกลาง
12. ชุมชนสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนหากนำทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาเป็นอาชีพต่าง ๆ	4.11	.657	มาก
13. ท่านคิดว่าทุนทางวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ รวมไปถึงภูมิปัญญา ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมของ ชุมชนสามารถสร้างคุณค่าและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและส่งผลให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและ ยั่งยืน	4.09	.794	มาก
14. ชุมชนของท่านมีระบบเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ส่วนหนึ่งมาจากการนำเอาทุนทาง วัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ มาพัฒนาเป็นสินค้าและบริการ	3.23	.873	ปานกลาง
เฉลี่ย	3.01	.628	ปาน กลาง

ความคิดเห็นต่อบทบาทของทุนทางวัฒนธรรมที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลปามะม่วง อำเภอมือง จังหวัดตาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.01 อยู่ในระดับปานกลาง โดยมี 3 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ ชุมชนสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนหากนำทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาเป็นอาชีพต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.11) ท่านคิดว่า ทุนทางวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ รวมไปถึงภูมิปัญญา ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมของชุมชนสามารถสร้างคุณค่า และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและส่งผลให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน (ค่าเฉลี่ย 4.09) และ ท่านเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น ๆ มีบทบาทในการส่งเสริมอาชีพภายในชุมชนของท่าน (ค่าเฉลี่ย 3.69)

ข้อมูลดังกล่าวนำมาสู่การกำหนดแนวทางในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยวและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ คือ การดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าจากทุนทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว “โมเดลสะพานแขวน” และ “พวงกุญแจศาลหลักเมือง” โดยประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนหรือใช้ต้นทุนในการผลิตต่ำ ถือเป็นการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาผสานเข้ากับองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์สินค้ามีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์และน่าสนใจ ตลอดจนการใช้เครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ อาทิ สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นและภาคีเครือข่าย เข้าร่วมส่งเสริมให้ความรู้ในการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับสมาชิกกลุ่มอาชีพได้เรียนรู้และปฏิบัติงานสามารถผลิตได้ รวมทั้งมีส่วนช่วยในการวางแผน เตรียมการผลิตและจัดซื้อจัดหาวัตถุดิบ และการออกแบบชื่อและฉลากตราสินค้า ได้ข้อสรุปใช้ชื่อตราสินค้า “ปามะม่วง ตาก” โดยร่วมกันเสนอความคิดจนได้รับความเห็นชอบร่วมกัน และจัดกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทุนทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ณ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุตำบลปามะม่วง (ศพอส) อำเภอมือง จังหวัดตาก ซึ่งได้รับความร่วมมือจากกลุ่มผู้สนใจเข้าร่วมจำนวน 25 คน ในแต่ละกิจกรรม

ภายหลังจากการอบรมความรู้เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ ได้มีการดำเนินการจัดการระดมความคิดและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ การรวมกลุ่มดำเนินการผลิตสินค้าด้วยตนเอง และเตรียมการ

จำหน่าย โดยมีการดำเนินการอบรมให้ความรู้ด้านการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ ตลอดจนการส่งเสริมการตลาดเพื่อหาช่องทางในการจำหน่ายต่อไป

ผลการติดตามความเปลี่ยนแปลงภายหลังจากการฝึกอบรมผลิตสินค้าจากทุนทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว “โมเดลสะพานแขวน” และ “พวงกุญแจศาลหลักเมือง” ครั้งแรก พบว่า สมาชิกกลุ่มสามารถดำเนินการผลิตร่วมกันได้เองโดยไม่ต้องใช้วิทยากรในการสอน เนื่องจากการจัดบันทึกขั้นตอนการผลิตไว้อย่างละเอียดทำให้สามารถดำเนินการผลิตได้เอง นอกจากนั้นยังมีผู้นำกลุ่มที่มีศักยภาพและองค์ความรู้ที่ดี สามารถให้คำแนะนำสมาชิกในกลุ่มได้ จึงไม่มีปัญหาในการผลิตสินค้าในคราวต่อไป และมีการรวมกลุ่มกันผลิตเพิ่มตามช่วงเวลาที่มีผลิตภัณฑ์สามารถจำหน่ายได้ใกล้เคียง โดยมีเป้าหมายของการจำหน่ายระยะแรกโดยใช้ตลาดในท้องถิ่นก่อนเป็นหลัก ซึ่งผลการจำหน่ายระยะแรก (ระยะเวลา 3 เดือนแรก) สามารถจำหน่ายได้ในปริมาณเฉลี่ยเกิน 83% ต่อครั้งที่ผลิตของทั้ง 2 กลุ่มผลิตภัณฑ์ เนื่องจากได้วางจำหน่ายในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลปามะม่วง ณ องค์การบริหารส่วนตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก ซึ่งอยู่ในช่วงที่มีการจัดการเรียนการสอนนักเรียนผู้สูงอายุรุ่นที่ 6 (ปีการศึกษา 2567) และนำมาจำหน่ายเพิ่มเติมในวันจ่ายเบี้ยผู้สูงอายุ หรือวันที่มีการจัดกิจกรรมในโอกาสต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งได้รับการตอบรับที่ดี เป็นสินค้าแปลกใหม่ของชุมชนทำให้กลุ่มลูกค้าสามารถซื้อไปเก็บไว้ใช้งาน ตั้งโชว์ และเป็นของฝากของที่ระลึกให้กับผู้อื่นได้ นอกจากนั้นยังพบว่าปัจจัยที่สามารถดึงดูดกลุ่มลูกค้าได้ดีอีกประการหนึ่งคือการตั้งราคาสินค้าที่ไม่แพงมากนัก ผู้บริโภคส่วนใหญ่จึงเกิดแรงจูงใจในการซื้อสินค้ามากยิ่งขึ้น

การสรุปผลการจำหน่ายระยะแรก พบว่า สามารถจำหน่ายได้ในปริมาณเฉลี่ยเกิน 83% ต่อครั้งที่ผลิตของทั้ง 2 กลุ่มผลิตภัณฑ์ เนื่องจากได้วางแผนวางมุงเน้นการจำหน่ายในตลาดท้องถิ่นและชุมชนเป็นลำดับแรก ในราคาที่ไม่สูง ผู้บริโภคสามารถจับต้องได้จึงได้รับการตอบรับที่ดี ทั้ง 2 ผลิตภัณฑ์สามารถจำหน่ายได้รวม 7,710 บาท/เดือน เมื่อนำมาหักต้นทุนการดำเนินการผลิต จำนวนประมาณ 1,315 พบว่ามีกำไรจากการจำหน่าย 4,395 บาท/เดือน คิดเป็นกำไรต่อคนเท่ากับ 175.80 บาท/คน (สมาชิก 25 คน) ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มสมาชิก แม้ว่าจะไม่ใช่รายได้จำนวนมาก แต่เมื่อเป็นการผลิตที่ใช้ต้นทุนต่ำและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์จึงถือว่ามีความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินธุรกิจตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงนำมาซึ่งรายได้แก่กลุ่มซึ่งจะทำให้เกิดความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ ยังร่วมกันวางแผนดำเนินงานในอนาคตจะผลักดันให้มีการก่อตั้งร้านจำหน่ายสินค้าของชุมชนถาวรเพื่อส่งเสริมการตลาดของชุมชน และมีการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวโดยใช้สินค้าจากทุนทางวัฒนธรรมที่ได้ผลิตขึ้น โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมผลิตด้วยตนเอง โดยสามารถนำภาพถ่ายของตนเองมาเป็นส่วนหนึ่งของสินค้าที่ระลึก เช่น การถ่ายภาพถ่ายบนพวงกุญแจแหล่งท่องเที่ยวของตำบลปามะม่วง หรือในโมเดลสะพานแขวน และจัดกิจกรรมสาธิตการทำอาหารพื้นถิ่นให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองลงมือทำด้วยตนเอง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของชุมชน ตลอดจนการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับกระแสการพัฒนาในสังคมไทยในปัจจุบันที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญรูของชุมชนท้องถิ่น นำมาสู่การสร้างงานสร้างอาชีพ

ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ กำลังในการผลิตของชุมชนยังมีไม่มาก เนื่องจากการผลิตโมเดลสะพานแขวนต้องใช้เวลาในการขึ้นรูปพิมพ์ 3D ในแต่ละชิ้นงานค่อนข้างมาก และมีส่วนประกอบหลายชิ้นจึงทำให้เกิด

ความล่าช้าในการผลิต นอกจากนั้นคือเทคโนโลยีที่ใช้คือเครื่องพิมพ์ภาพสามมิติและเครื่องแกะสลักเลเซอร์ทางกลุ่มมีไม่เพียงพอ และมีราคาค่อนข้างสูงจึงยังไม่สามารถจัดหาเพิ่มเติมได้ จึงทำให้สินค้าที่ผลิตเพื่อจำหน่ายยังมีไม่เพียงพอกับความต้องการในการจำหน่ายในแต่ละครั้ง และปัญหาด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์คือ ยังขาดการแนะนำรายละเอียดสินค้าและการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ที่ดี การจัดวางผลิตภัณฑ์และป้ายประชาสัมพันธ์ยังไม่สามารถดึงดูดผู้บริโภคได้มากนัก รวมทั้งยังขาดการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ในช่องทางสื่ออื่น ๆ เช่น สื่อออนไลน์ เป็นต้น

สรุปผลและอภิปรายผล

การพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก เป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการใช้ประโยชน์จากทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน นำมาส่งเสริมและปรับปรุงรูปแบบให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์และน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งการกำหนดแนวทางในการพัฒนาต้องเริ่มมาจากความต้องการของคนในชุมชนเองเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือกันในการดำเนินการต่อไป โดยการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานภาครัฐ และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และจะต้องร่วมกันดำเนินการอย่างต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ ผลักดันและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับชุมชนจนสามารถรวมกลุ่มดำเนินการได้เอง สอดคล้องกับ Mankong, A. (2015) ที่กล่าวว่า การนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์ให้กลายเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ผู้สนับสนุนที่จะทำให้เกิดการพัฒนาได้นั้น คือ องค์กรภาครัฐในระดับต่างๆทั้งจากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนองค์กรภาคเอกชน จะต้องร่วมมือกันแบบบูรณาการต้องทำงานแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสานงานกัน นอกจากนั้น ผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กรทางเศรษฐกิจ และคนในชุมชน จะต้องเข้ามาร่วมกันดำเนินการ มีการพัฒนาตนเองในด้านการเรียนรู้ การจัดการองค์ความรู้ และหาวิธีการใช้ประโยชน์เพื่อให้เกิดการใช้ทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการชุมชนเชิงสร้างสรรค์ (Waruntrapun, D. et al. 2018) การจัดการให้ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นไปได้อย่างสะดวกและยั่งยืน และสอดคล้องกับ เพชรศรี นนท์ศิริ ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทั้ง ในการจัดตั้งวางแผนและดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในกลุ่มส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยว

การสำรวจและการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก พบว่ามีความหลากหลายของทุนทางวัฒนธรรม ที่สามารถนำมาพัฒนาและใช้ประโยชน์ได้ คือ ทุนด้านหัตถกรรม เช่น ไม้กวาดดอกหญ้า จักสาน งานไม้แปรรูป เป็นต้น ทุนด้านเกษตรกรรม ด้านการการทำนา ทุนด้านการท่องเที่ยวซึ่งถือได้ว่าเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นเนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม และธรรมชาติที่มีศักยภาพหลายแห่ง เช่น สะพานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี ศาลหลักเมืองตากเก่า วัดโคกเจดีย์ เจดีย์ดอยโล้น นาทุ่งหลวง หาดทรายทอง วัดอัมพวัน และห้วยปางสา เป็นต้น และทุนด้านวัฒนธรรมประเพณี มีเทศกาลที่ชุมชนจัดขึ้นเอง เช่น งานประเพณีลอยกระทงสายปามะม่วง งานประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ และประเพณีทำบุญกลางบ้าน นอกจากนั้นยังมีทุนอื่น ๆ เช่น

ด้านการแพทย์แผนไทย สาขาโภชนาการและอาหารพื้นบ้าน และสาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือได้ว่ามีความหลากหลายและสามารถนำมาพัฒนาเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวได้ สอดคล้องกับแนวคิดการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน (Kanyarat Kaewkamol, et al. 2021) คนในชุมชนรวมตัวเป็นเครือข่าย ร่วมกันวิเคราะห์และประเมินศักยภาพการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน แต่ละชุมชนจะมีทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและมีความแตกต่างกัน เช่น ทุนด้านหัตถกรรม ทุนด้านเกษตรกรรม ทุนด้านการท่องเที่ยว ทุนทางวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรม เป็นต้น โดยนำทุนทางวัฒนธรรมดังกล่าวมา กำหนดแนวทางเพิ่มคุณค่าหรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้มากที่สุด และสอดคล้องกับหลักการพัฒนาตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากพื้นฐานที่ตนเองมีอยู่ และมีการวางแผนพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน (Office of the National Economic and Social Development Council. 2006)

ซึ่งผลจากการคัดเลือกทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในตำบลปามะม่วง พบว่า ทุนทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพสูงที่สุดคือ ด้านทุนด้านการท่องเที่ยว โดยคัดเลือก สะพานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี และศาลหลักเมืองตากเก่า มาสร้างแนวทางส่งเสริมศักยภาพเพื่อเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว มาผลิตเป็นสินค้าและบริการ 2 ผลิตภัณฑ์ นำร่อง คือ “โมเดลสะพานแขวน” และ “พวงกุญแจศาลหลักเมือง” ซึ่งมีการประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน หรือสิ่งของเหลือใช้มาประกอบด้วย คือ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมจากไม้ ซึ่งมีกลุ่มธุรกิจแปรรูปไม้อยู่ในชุมชน จึงได้ประสานในการนำเศษไม้เหลือใช้มาผลิตเป็นพวงกุญแจ จึงเป็นการใช้ประโยชน์สิ่งที่มีอยู่มาใช้ในการผลิตทำให้ต้นทุนในการผลิตไม่สูง ดังนั้นจึงสามารถจำหน่ายในราคาไม่สูงมาก ถือเป็นการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ และใช้องค์ความรู้จากเทคโนโลยีสมัยใหม่มาแกะสลักสร้างรูปบนชิ้นงาน ถือเป็นการผสมผสานองค์ความรู้และต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น จึงเกิดเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวชนิดใหม่ของชุมชนขึ้น โดยเกิดการรวมกลุ่มอาชีพเบื้องต้นขึ้นในชุมชนเพื่อผลิตสินค้าและบริการ ถือเป็นการร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนเสริมสร้างความเข้มแข็งได้ต่อไป สอดคล้องกับ กับ Mankong, A. (2017) ที่พบว่า ชุมชนในตำบลบ้านตุน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีการใช้ทุนทางวัฒนธรรมตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจชุมชนที่หลากหลาย โดยเฉพาะด้านการรวมกลุ่มผลิตสินค้าและบริการของชุมชน ซึ่งการรวมกลุ่มเป็นกระบวนการเริ่มต้นของการแก้ไขปัญหาของชุมชน นำไปสู่การปฏิบัติ และแก้ไขปัญหาด้วยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน นอกจากนี้ยังได้มีส่วนร่วมกันในการสร้างเรื่องราวของผลิตภัณฑ์จากทุนวัฒนธรรม โดยร่วมกันสืบค้นประวัติและบอกเล่าเรื่องราวที่น่าสนใจมาถ่ายทอดบนคำอธิบายและใช้ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ที่สร้างขึ้นเพื่อให้เกิดความน่าสนใจต่อนักท่องเที่ยวและผู้บริโภคด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ Waruntrapon, D. et al. (2018) ที่กล่าวว่า การนำเสนอเรื่องราวเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์เป็นส่วนสำคัญในการสร้างความน่าสนใจให้กับการท่องเที่ยว และ Pinkeaw, K. (2011) ที่กล่าวว่า เรื่องราว เนื้อหา ของทุนทางวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งในการเพิ่มมูลค่าหรือสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าและบริการของตนเพื่อสร้างจุดขาย โดยแผนการตลาดในระยะแรกได้วางแนวทางมุ่งเน้นการจำหน่ายในตลาดท้องถิ่นและชุมชนเป็นลำดับแรก ในราคาที่ไม่สูง ผู้บริโภคสามารถจับต้องได้ ซึ่งได้รับการตอบรับที่ดี ทั้ง 2 ผลิตภัณฑ์ โดยสามารถจำหน่ายได้ในปริมาณเฉลี่ยเกิน 83% ต่อครั้งที่ผลิตของทั้ง 2 กลุ่มผลิตภัณฑ์

เมื่อหักต้นทุนต่อหน่วยในการผลิตถือว่ามีกำไรเฉลี่ย 50% ต่อชิ้น สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มสมาชิกและชุมชนเพิ่มขึ้น แม้ว่าจะไม่ใช่รายได้จำนวนมาก แต่เมื่อเป็นการผลิตที่ใช้ต้นทุนต่ำและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์จึงถือว่ามีความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินธุรกิจตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงนำมาซึ่งรายได้แก่กลุ่มซึ่งจะทำให้เกิดความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ต่อไปในอนาคต สอดคล้องกับการศึกษาของ Sangkeetsil,S. (2011) และ Charoenboon,S. (2012) ดัดดัดที่พบว่าการสร้างอาชีพชุมชนที่เกี่ยวข้องกับทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา มีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นหลัก เป็นความรู้จากภูมิปัญญาในชุมชนและเป็นผลผลิตร่วมกันของกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นแนวคิดที่ดี เพราะสามารถลดต้นทุนในการผลิตได้จะส่งผลให้เกิดความมั่นคงในภาพรวมของการดำเนินการ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาอาชีพหรือการรวมกลุ่ม เป็นการยกระดับรายได้เพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืน เป็นไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ (Phattarapunpi, T. 2018)

นอกจากนี้ ยังได้ร่วมกันวางแผนกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในช่วงต่อไป คือ การผลักดันให้เกิดการก่อตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชนเพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางการตลาดของชุมชนขึ้น และดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการขายร่วมกับสินค้าจากทุนทางวัฒนธรรม ชุมชน และนักท่องเที่ยว สามารถเข้าร่วมผลิตสินค้าด้วยตนเอง โดยสามารถนำภาพถ่ายของตนเองมาเป็นส่วนหนึ่งของสินค้าที่ระลึก เช่น การบันทึกภาพด้วยการแกะสลักเลเซอร์บนพวงกุญแจแหล่งท่องเที่ยวของตำบลปามะม่วง หรือในโมเดลสะพานแขวน และมีการจัดกิจกรรมสาธิตการทำอาหารพื้นถิ่นให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำด้วยตนเอง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของชุมชน ตลอดจนการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Campbell (2010) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์คือการนำเสนอ กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ให้กับผู้เดินทาง เช่น กิจกรรมด้านศิลปะหัตถกรรม การทำอาหาร พร้อมกับการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นที่มีลักษณะเฉพาะ และ Richard (2009) ที่กล่าวว่า ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวเริ่มปรารถนาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมของชุมชน ได้เรียนรู้ประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย

จะเห็นได้ว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก เกิดจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคอกคนในชุมชนเองที่มีการร่วมกันระดมความคิดเห็นเพื่อผลักดันให้เกินแผนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในทุกกระบวนการ ตั้งแต่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน ศักยภาพ ปัญหา และทรัพยากรที่สนับสนุนการท่องเที่ยว นำมาสู่การวางแผนในการผลิตสินค้า การจัดตั้งกลุ่มเพื่อการผลิต พัฒนาผลิตภัณฑ์ จำหน่าย รวมถึงการจัดการด้านการตลาด ซึ่งเป็นกระบวนการที่เริ่มมาจากภายในชุมชน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนา โดย Natnaree Sritong (2006) ได้กล่าวว่าพลังสร้างสรรค์ของชุมชนและความร่วมมือระดับเครือข่ายตั้งแต่การผลิต จำหน่าย ต่อรอง นับเป็นภูมิคุ้มกันชุมชน อันจะก่อให้เกิดความพอเพียง และจะสามารถพัฒนาไปสู่ความมั่งมีและยั่งยืนได้ และแนวทางการพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตากที่เกิดขึ้นนี้จะสามารถส่งเสริมให้ชุมชนมีศักยภาพและการพัฒนาที่ดีขึ้นในหลายมิติ ทั้ง

สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของชุมชนได้ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับกระแสการพัฒนาในสังคมไทยในปัจจุบันที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญของชุมชนท้องถิ่น นำมาสู่การสร้างงานสร้างอาชีพบนหลักการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง เพื่อเกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจ กระจายรายได้สู่ท้องถิ่น สอดรับกับกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นการส่งเสริมให้การพัฒนาสังคมไทยเติบโตอย่างมั่นคงบนรากฐานวัฒนธรรมอันดีงาม และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม และมีติด้านสิ่งแวดล้อม (Tahom, U. et al. 2015)

ข้อเสนอแนะ

- 1) การพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชนจะต้องคำนึงถึงศักยภาพด้านทุนทางวัฒนธรรมที่จะนำมาพัฒนาต่อยอดให้มีความเหมาะสม จึงจะสามารถดำเนินการแล้วประสบความสำเร็จได้
- 2) การผลิตสินค้าจากทุนทางวัฒนธรรม จะต้องคำนึงถึงมาตรฐานในการผลิตและคุณภาพของสินค้า แม้ว่ากิจกรรมและผลิตภัณฑ์ที่เลือกจะใช้วัสดุอุปกรณ์ไม่มากนัก และส่วนใหญ่หาได้ในท้องถิ่น แต่จะต้องมีการระมัดระวังและควบคุมคุณภาพและปริมาณในการใช้ให้เหมาะสมอย่างเคร่งครัด เพื่อให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ได้มาตรฐานเหมือนกันทุกครั้ง นอกจากนั้นควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ปรับปรุงอยู่เสมอ และยกระดับเป็นมาตรฐานผลิตภัณฑ์ประจำชุมชนต่อไป
- 3) ด้านการตลาด ควรมีการแสวงหาตลาดใหม่เพิ่มเติมอยู่เสมอ และสำรวจสภาพตลาดและความต้องการของผู้บริโภค เพื่อนำมาผลิตและจำหน่ายสินค้า เพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาดต่อไป และควรมีการอบรมให้ความรู้เรื่องการตลาดแก่สมาชิกกลุ่มและมีการส่งเสริมการตลาดอย่างต่อเนื่อง
- 4) ด้านงบประมาณ ควรมีการจัดหาแหล่งเงินทุนจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนากลุ่มอาชีพ

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกว.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ประเภททุนงบประมาณสนับสนุนงานมูลฐาน ผ่านมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

References

- Wongkham, K. (2019). Community-based tourism management in Ban Huakua, Kaedam Subdistrict, Kaedam District, Maha Sarakham Province. Research Report. Rajabhat Maha Sarakham University.
- Kaewkamol, K., et al. (2021). Using cultural capital for sustainable community development. Journal of Humanities and Social Sciences, 11(1), 77-93.

- Pinkeaw,K. (2011). Creative economy, cultural capital, and business opportunities. *Journal of Executive*, 31(1), 32-37.
- Subcommittee on Sufficiency Economy Driving, Office of the National Economic and Social Development Council. (2006). What is sufficiency economy? Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Council.
- Manee-roj,N. (2017). Community-based tourism management. *Thai International Journal of Tourism Studies*, 13(2), 25-46.
- Nritong,N. (2006). Sufficiency economy and social sciences for development. Kanchanaburi: Rajabhat Kanchanaburi University.
- Waruntrapan,W. et al. (2018). Cultural capital management model for creative tourism in Thailand. *Journal of Rajabhat Krung Thep Research*, 5(1), 17-24.
- Phattarapunpi,T. (2018). Promotion process of occupational identity for the elderly group in Bang Pla Subdistrict, Bang Phli District, Samut Prakan Province. Research Report. Rajabhat Thonburi University.
- Srisuklad,B. (2002). Statistical methods for research. Bangkok: Suveeriyasarn.
- Saipin Sangkeetsil. (2011). Application of the sufficiency economy philosophy for preserving local wisdom in the handicraft art branch of Chiang Mai Province. Chiang Mai: Rajabhat Chiang Mai University.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2001). The 8th National Economic and Social Development Plan. Retrieved September 28, 2023, from https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3784.
- Pattarayutawatt,S. (2003). Handbook of psychological measurement. 2nd Edition. Bangkok: Medical Media Publisher.
- Chantawanich,S. (2018). Qualitative research methods. 24th Edition. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Charoenboon,S. (2012). Promoting occupational groups in Kuai Muang Subdistrict Administrative Organization, Bang Rakam District, Phitsanulok Province, to be self-reliant. Master's thesis, Faculty of Local Administration, Khon Kaen University.
- Pa Mamong Subdistrict Administrative Organization. (2023). General information of Pa Mamong Subdistrict. Retrieved October 20, 2023, from <https://www.pamamuang.go.th>.
- Mankong,A. (2015). The role of cultural capital in community economic development: A case study of the community in Ban Tun Subdistrict, Mueang District, Phayao Province. *Journal of Research and Development, Loei Rajabhat University*, 12(39), 99.

- Tahom,U. et al. (2015). Cultural capital and local wisdom for promoting participation in natural resource and environmental management in Ban Tama Community, Buriram Province. *Journal of Environmental Management*, 11(2), 47.
- Janklab,A. (2020). Cultural capital management guidelines for promoting creative economic development: A case study of the Nakhon Si Thammarat Cultural Office. Master's thesis in Public Administration, Faculty of Public Administration, Chulalongkorn University.
- Campbell. C. (2010). “Creative Tourism Providing a Competitive Edge Tourism Insight” [online]. Retrieved August. 20, 2023, from www.insights.org.uk/articleitem.aspx?title=
- Cohen,J.M. & Uphooff,N.T. (1981). Rural development participation: Concept and measures for project design implementation and evolution rural development committee center for international studies. New York: Longman.
- Richard. G. (2009). “Creative Tourism and Local Development” [online]. Retrieved August. 20, 2023, from https://www.academia.edu/4386384/Creative_Tourism_and_Local_Development.

